

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 3 (3555) ●

● ЧАЦВЕР, 18 СТУДЗЕНЯ, 2018

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Ад Скарыны да “Крывіцкіх рун”
У Рызе святкавалі 500-годзе беларускага кнігадрукавання **Стар 2**

Сардзінія купалася ў музыцы
Стар 3

Рамантычная паэзія ў Калядную пару
Перад Калядамі ў латышскім горадзе Ліваны сустракалі беларускага паэта Станіслава Валодзьку **Стар 4**

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Сяброўская шапка эстонцаў

У беларусаў Эстоніі ёсць асаблівая цікавасць да жыцця і творчасці народнага паэта Беларусі Пімена Панчанкі, які нарадзіўся ў Таліне

У Днях беларускай культуры ў Эстоніі актыўна ўдзельнічаў гурт “Дзяўчаты”

Са школьнай праграмы па літаратуры беларусы ведаюць: будучы класік пабачыў свет 23 жніўня 1917-га ў адным з рабочых баракаў горада Рэвеля (цяпер Талін). Тады Эстляндская губерня была ў складзе Расійскай імперыі, як і наша Беларусь, з якой бацькі малага, бедныя сяляне, падарылі ў пошуках заробку ў Прыбалтыку. Ды цяжкае было жыццё ў чужым горадзе, таму ў 1920-м салдатка Дар’я Факееўна Панчанка, маці паэта, з дзвюма дзецьмі вярнулася дадому — у Бягомль, да сваёй маці. Якраз там і росгадаваўся, набіраўся беларускага духу будучы паэт. Пазней, у 1933-м, сям’я

Панчанкаў пераехала ў Бабруйск — на той час Пімен быў 16-гадовым падлеткам. А што вядома эстонцам пра таленавітага чалавека, ягоную творчасць, пра верш з беларускай школьнай праграмы “Шапка эстонца”? Жывучы ў Эстоніі, мы, супляменнікі паэта, мусім прызнацца: ведаюць тут пра народнага паэта Беларусі, ва ўсіх звестках пра якога “пунктам адліку” жыц-

цёвай дарогі пазначаны Талін, вельмі мала. Таму актывісты нашага Цэнтра нацыянальных меншасцяў “Радзіма”, створанага ў Эстоніі, вырашылі выкарыстаць 100-гадовы юбілей майстра, каб пабольш раскаваць пра яго. Мы арганізавалі ў краіне Дні беларускай культуры, даўшы ім назву: “Беларускі калейдаскоп”. Каб знаёміць жыхароў Эстоніі з творчасцю Пімена

Панчанкі, правялі цягам году шэраг мерапрыемстваў. З такім прыцэлам, дарэчы, у сакавіку 2017-га падпісалі Дагавор аб супрацоўніцтве паміж ЦНМ “Радзіма” і Дзяржаўным музеем гісторыі беларускай літаратуры з Мінска. Калі ж вызначаліся з кірункамі супрацы, то вырашылі адзначыць 100-я ўгодкі класіка ў Эстоніі.

→ **Стар. 4**

ВЕСТКІ

Трэнд пад назваю “бязвіз”

Сярод замежнікаў, якія летась наведалі Беларусь па бязвізавым рэжыме, былі таксама і чытачы “Голасу Радзімы”

Летась у рэдакцыю прыходзілі пісьмы ад супляменнікаў з Літвы, Польшчы, Эстоніі аб паездках у Беларусь. Карэспандэнты пісалі: таму паспрыяла ўвядзенне бязвізавага рэжыму знаходжання для замежнікаў у раёнах Брэстчыны, Гродзеншчыны. І сярод удзельнікаў III Фэсту мастацтваў беларусаў свету з Францыі, Італіі, Ізраіля былі й тыя, хто скарыстаўся такой магчымасцю.

Каля 80 тысяч замежнікаў з 65 краін заехалі ў Беларусь па бязвізе — ад пачатку яго дзеяння і да канца 2017-га. Такія лічбы прыводзіць Дзяржаагранкамтэт. Бязвізавым уездам актыўна карысталіся грамадзяне Германіі, Польшчы, Італіі, былі госці з Панама, Нікарагуа...

Нагадаем, Указ Прэзідэнта №8 “Аб устанавленні бязвізавага парадку ўезду і выезду замежных грамадзян” дазваляе прабыць у Беларусі без візы да 5 сутак пры ўездзе праз Нацыянальны аэрапорт Мінск. А ў канцы 2017-га падпісаны ўказ аб бязвізе на тэрмін да 10 дзён для замежных наведнікаў Аўгустоўскага канала, Гродна і Гродзенскага раёна, турысцка-рэкрэацыйнай зоны “Брэст”.

МОМАНТ ШЧЫРАСЦІ

Роду нітачка несканчоная

У халодную пару саграваюць успаміны пра маленства, Бацькаўшчыну і родных людзей

Бяжыць няўмольна час, і год 1968-ы цяпер ужо далёкім здаецца... Паўвека сёлета будзе, як я, Бяляўская Людміла Уладзіміраўна, 1940 года нараджэння, жыў у Сібіры. У 1968-м пасля заканчэння факультэта журналістыкі Маскоўскага дзяржуніверсітэта мы з сяброўкай-аднакурсніцай па размеркаванні прыехалі ў Новасібірск: я — у Заходне-Сібірскае кніжнае выдавецтва, Тамара — у газету “Молодость Сибири”. Помніцца, зіма ў тым годзе выдалася вельмі суровай, і нам выпала спазнаць яе “сібірскі характар” у поўнай меры. Метро ў Новасібірску яшчэ не было, з транспартам — праблемы жahlівыя. І ў чаканні аўтобуса садзіліся людзі на кукішкі, грэючы каленкі-рукі. А ў нас мерзлі нават вочы! І шкадавалі мы сябе. Але кампенсавалі той холад цеплынёй чалавечых стасункаў. Нас,

гасцей Сібіры, пашкадавалі, прыгрэлі гасцінныя нашы будучыя калегі.

Паступова я ўцягнулася ў працу. Памятаю першыя рукапісы, першых аўтараў. Я, пэўна, моцна іх баялася, і таму была неймаверна суровай і патрабавальнай. Пазней тыя ж аўтары прызнаваліся, што таксама мяне... баяліся і здзіўляліся, чаму гэтая зусім яшчэ юная рэдактрыса такая строгая і недаступная.

А колькі там створана было кніг, і вельмі нават нядрэнных — і з пісьменнікамі, і з навукоўцамі! Вялікім чытацкім попытам карысталася актуальная серыя “Рассказы сибирских учёных”. У вельмі запатрабаванай у свой час серыі “Красный галстук”, створанай выдавецтвам па заяўках бібліятэк, перавыдалі мы кнігу беларускага пісьменніка Станіслава Шушкевіча пра юнага беларускага партызана, Героя Савецкага Саюза Марата Казея. Тады ж па запрашэнні аўтара мне ўдалося пабываць ў Вязынцы пад Мінскам, на радзіме Янкі

Купалы, дзе адзначаўся юбілей паэта. Выдавалі мы з калегамі калектыўны зборнік “Собеседник”, у якім падымаліся важныя пытанні выхавання моладзі, юнацтва. І Точка для зборніка стварыла выдатны нарыс, у якім апела свайго любімага Джына, рыжага прыгажуну баксёра, і гэта быў сапраўдны гімн чатырохногаму сябру.

А пакуль Джын спазнаваў свет, як пісала тады мая сяброўка, мы з ёй спазнавалі Сібір. Наведалі Томск з яго дзівоснай драўлянай разьбой, Краснаярск са знакамітымі каменнымі слупамі, Іркуцк з Байкалам, Алтай... Ну дзе ж яшчэ такое пабачыш! А якія былі лыжныя прагулкі ў Горнай Шоры, ды і ў любімай новасібірцамі “Березовой роще”! Пабывалі нават у Туруханску, разам з пісьменніцай групай праплывы па Обі, Енісеі, Тунгусцы, іншых таёжных рэках. Прабіраліся, помню, сярод неймавернай колькасці лаек, што разлегліся на драўляных туруханскіх ходніках-тратуарах, і ўспаміналі з Тамарай нашу студэнц-

Сёстры Валянціна, Тамара і Людміла з роду Бяляўскіх

кую песню пра таварыша Сталіна, які таксама пабыў у свой час у тым краі.

У 1982-м я перайшла працаваць на Новасібірскую студию тэлебачання. Працавала карэспандэнтам у інфармацыйнай праграме “Панорама”, затым — у літаратурна-драматычнай рэдакцыі. Некалькі гадоў стварала і вяла мастацка-публіцыстычную праграму “Дар” — пра людзей творчых прафесій. Была мастацкім кіраўніком праграмы пра Новасібірскі оперны тэатр “Четыре века оперы”, якая выклікала вялікі грамадскі рэза-

нанс. Затым у маёй творчай біяграфіі з’явілася беларуская тэма. Штогод, наведваючы бацькоў у Беларусі, у горадзе Кіраўску, я на старонках райгазеты “Кіравец” пісала пра беларускую дыяспору ў Новасібірску. Чытачам цікава чытаць пра пасяленні беларусаў у Сібіры і тое, чым і як жывуць іх супляменнікі ўдалечыні ад гістарычнай радзімы, як захоўваюць родную мову і традыцыі. А ў конкурсе, абвешчаным газетай на лепшую публікацыю ў жанры публіцыстыкі, я нават лаўрэатам стала. → **Стар. 3**

Блізкія людзі

Юбілей беларускай суполкі “Ялінка” з Маарду адзначалі супляменнікі з розных гарадоў Эстоніі

Госці вечарыны **Анатоль Сцёпусь, Аляксандр Татаркін і Уладзімір Архіпаў** з сябрамі “Ялінкі”

Сярод сяброў адзначыла сваё 15-годдзе беларуская суполка “Ялінка” з горада Маарду, кіруе якой Алена Калягіна. 16 снежня ва ўтульнай зале гарадскога Цэнтра вольнага часу сабраліся як мясцовыя жыхары, так і шматлікія госці. А павіншаваць юбіляраў прыехалі беларусы-актывісты суполак “Ліс” з Таліна, “Спадкі” з Тарту, “Сябры” з Нарвы, беларуска-эстонскага згуртавання “БЭЗ” з Йыхві. Да таго ж ганаровымі гасцямі на свяце былі Амбуладар Беларусі ў Эстоніі Анатоль Сцёпусь, першы сакратар Амбуладары Аляксандр Татаркін, мэр горада Маарду Уладзімір Архіпаў. Пачалі з паказу слайд-шоу. Пагеглі

на экране фотаздымкі з яскравымі момантамі 15-гадовай дзейнасці “Ялінкі”. Пасля ў вітальным слове беларускі Амбуладар Анатоль Сцёпусь адзначыў важнасць дзейнасці суполкі, яе ролю ў гуртаванні беларускай дыяспары Эстоніі, пашырэнні беларускай культуры. Амбуладар перадаў удзельнікам ансамбля суполкі каштоўны падарунак: беларускія канцэртныя строі. А мэр Маарду Уладзімір Архіпаў адзначыў: беларуская суполка “Ялінка” сёння — адно з самых актыўных этнааб’яднанняў горада. І падарыў юбілярам камп’ютар.

Кульмінацыяй свята стаў вялізны,

больш як на дзве гадзіны, канцэрт: з песнямі, танцамі. Гэта быў прыгожы калейдаскоп выступленняў як мясцовых творчых гуртоў, так і беларускіх з Таліна, Тарту, Нарвы, Йыхві. Шмат апладысmentaў, кветак, падарункаў атрымалі юбіляры. А колькі добрых словаў ды пажаданняў было сказана! Напрыканцы імпрэзы гасцей запрасілі яшчэ й на “Беларускую вечарыну”: там усе спявалі ды танцавалі, частаваліся смачнымі беларускімі стравамі. Ну і мы там, як кажуць, былі, смачна елі ды пілі...

Віктар Байкачоў, намеснік старшыні беларускай суполкі “Сябры”, г. Нарва, Эстонія

ПЕРАЕМНАСЦЬ ТРАДЫЦЫЙ

Ад Скарыны да “Крывіцкіх рун”

У Рызе святкавалі 500-годзе беларускага кнігадрукавання — і прэзентавалі кнігу, прысвечаную беларуска-латышскім культурным узаема сувязям

Цікавыя імпрэзы ладзіць суполка “Сьвітанак” з Рыгі — старэйшае Таварыства беларускай культуры ў Латвіі. Дарэчы, паэт Сяргей Панізьнік склаў і разаслаў сябрам грунтоўны Даведнік-напамінальнік “На румах Дзвіны-Даўгавы: Памятныя даты 2018 года”, які прысвядзіў “Беларускаму культурнаму мацерыку ў Латвіі”. (Ёсць файл і ў рэдакцыі нашай газеты — звяртайцеся. — Рэд.). А на пачатку снежня ў Рызе святкавалі 500-годзе беларускага кнігадрукавання — і прэзентавалі новую кнігу, прысвечаную беларуска-латышскім культурным сувязям.

На імпрэзе былі прадстаўнікі беларускай Амбуладары ў Латвіі, цікавы госць з Беларусі: краязнаўца, даследчык культуры, кнігавыдаўца Міхась Казлоўскі. Адзначалася, якую вялікую справу для Бацькаўшчыны, свету зрабіў Францыск Скарына, распачаўшы кнігадрук на роднай яму мове. Думкамі пра верагоднасць сувязяў першадрукара з Рыгай падзяліўся мастак Вячка Целеш, цікавы аўтар двух партрэтаў вялікага палачаніна. Віншавалі нашу сяброўку, дырэктарку Беларускай школы ў Рызе Ганну Іванэ з узнагародай: медалём Францыска Скарыны. Віншавалі з днём нараджэння й спадарыню Наталлю Ціхановіч, старэйшую сяброўку

суполкі, доктара навук.

З вялікай цікавасцю ўсе слухалі Міхася Казлоўскага: ён прэзентаваў “Крывіцкія руны” — другі ўжо том выдання з матэрыяламі па гісторыі беларуска-латышскіх культурных узаема сувязяў. Кніга, падрыхтаваная гасцем сумесна з Сяргеем Панізьнікам, выйшла летась. Знаёмліся мы і з кнігай “Пятро Сакол. Валянціна Казлоўская. Выбраныя творы” (2016). На імпрэзе хораша выступалі 5-гадовая Сафія Улманэ і 8-гадовы Мікола Казак, беларускі ансамбль імя Станіслава Клімава “Выток”.

Яўген Манжас, сябра Літвійскага таварыства беларускай культуры “Сьвітанак”

Краязнаўца, даследчык культуры Міхась Казлоўскі

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

Прафесія ў падарунак

Іван Іванаў

У мінскім Інстытуце бізнес-тэхналогій прапаноўваюцца бясплатныя навучальныя курсы для дзяцей-сірот

З прафесіяй, як вядома, лягчэй рухацца па жыцці. Пра тое добра ведаюць спецыялісты з Інстытута бізнес-тэхналогій, які паспяхова працуе ў Мінску: прадастаўляе дадатковыя адукацыйныя паслугі. Цяпер там праводзіцца больш за 300 відаў курсаў, семінараў, трэнінгаў. А ў пару, калі структура беларускай эканомікі змяняецца, інстытут дапамагае людзям атрымаць новыя веды і ўменні, асвойваць новыя прафесіі, спецыяльнасці.

Гендырэктар інстытута Дзмітры Квятко — шматдзетны бацька: выхоўвае трох дачок. Ён і прапанаваў сумесна з Установай па сацыяльнай адаптацыі дзяцей-сірот “Ніткі Дружбы” рэалізаваць каштоўны сацыяльны праект: дапамагчы дзецям-сіротам і дзецям, якія засталіся без апекі бацькоў, прайсці курсы ў розных напрамках на бясплатнай аснове. Як лічаць партнёры, новыя веды спатрэбяцца для сацыяльнай адаптацыі такіх дзяцей, іх пазітыўнай інтэграцыі ў грамадства. Пяцёра выпускнікоў з інтэрнатных устаноў Мінска, якія працягваюць цікавасць да навучання, ужо вызначыліся з курсамі ды пачнуць вучыцца ў бліжэйшы час.

Грузінскі голас за Коласа

Пра беларускую вечарыну ў Тбілісі, прысвечаную 135-м угодкам Якуба Коласа, надрукавала артыкул газета “Многанацыянальная Грузія”

Кацярына Мядзведская

Пра падрыхтоўку юбілейнай Коласаўскай вечарыны паведамляла ў рэдакцыю намесніца старшыні суполкі “Беларускія сябры” Лідзія Лярская-Шацірышвілі. Пісала тады, што ў Грузіі больш ведаюць пра Янку Купалу: таксама народнага паэта, класіка беларускай літаратуры, аднагодка Коласа. Купала ж часцей адпачываў у курортным горадку Цхалтуба, а з галоўным урачом мясцовага санаторыя Эліко Метэхелі быў звязаны рамантычным сяброўствам, прысвядзіў ёй вершы. Летась у Тбілісі, Цхалтуба праходзілі выставы пра жыццё і творчасць Янкі Купалы, ладзіліся літаратурныя сустрэчы, пад час якіх гучалі вершы і песні на вершы Песняра.

А пра Якуба Коласа ў Грузіі ведаюць значна менш, хоць і ён неаднаразова бываў там, адпачываў на бе-

Якуб Колас і Янка Купала ў Цхалтуба. 1941 год

разе Чорнага мора. Каб усталяваць “творчую раўнавагу”, супляменнікі на пачатку снежня ў ДOME дружбы ў Тбілісі правялі вечарыну, прысвечаную Якубу Коласу. Шматлікім гасцям, сярод якіх былі беларусы, рускія, грузіны, прадстаўнікі іншых этнааб’яднанняў, расказвалі пра Канстанціна Міхайлавіча Міцкевіча (сапраўднае імя пісьменніка) як пра выдатнага паэта, празаіка, публіцыста, драматурга, навукоўца. Згадваліся цікавыя факты з яго жыцця, і не толькі тыя, што лёгка знайсці

ў інтэрнэце. Лідзія Пятроўна расказала пра сяброўства пісьменніка з яе дзядулем па мацярынскай лініі, настаўнікам матэматыкі Яўгенам Васілевічам Астроўскім. Яны ў адзін і той жа час вучыліся ў Настаўніцкай семінары ў Нясвіжы, пасля неаднаразова сустракаліся, ліставаліся. Якуб Колас падарыў сябру кнігу “На прасторах жыцця”, падпісаную яшчэ псеўданімам Тарас Гушча. Мы пісалі ўжо, што Лідзія Пятроўна перадала кнігу з аўтографам Якуба Коласа ў Літаратурна-мемарыяльны

музей пісьменніка ў Мінску (“Эстафета сяброўства і талентаў” — ГР, 23.03.2017).

Любімыя вершы Якуба Коласа на імпрэзе на роднай мове чыталі сябры суполкі Павел Кірылаў, Кацярына Білуха, Алёна Собалева. У запісе гучалі песні на вершы паэта, якія даслала ў Тбілісі Марыя Міцкевіч, унучка Якуба Коласа.

Пасля імпрэзы Лідзія Лярская-Шацірышвілі напісала артыкул пра творчую вечарыну для газеты “Многанацыянальная Грузія”. Уключыла ў яго вялікія вытрымкі з біяграфіі паэта. “Хочацца, каб і жыхары Грузіі ведалі, дзе і ў якой сям’і нарадзіўся Якуб Колас, дзе вучыўся і працаваў, за што патрапіў у астрог, творами якіх пісьменнікаў зачытваўся, — пісала нам Лідзія Пятроўна. — Можа, тым нехта зацікавіцца, возьме ў рукі кнігі вершаў ці аповядаванняў Коласа, прачытае паэмы “Сымон-музыка”, “Новая зямля” ці нават адолее рамант-трылогію “На ростанях”.

У працяг мараў-развагаў Лідзіі Лярскай Шацірышвілі дадамо: з маленькіх зярнятк вырастаюць вялізныя дрэвы. І не выключана, што нехта з жыхароў Грузіі пасля вечарыны, публікацыі зыхоча пабываць на радзіме паэта, на свае вочы пабачыць, якая яна, Беларусь, апетая ды ўслаўленая Песняром яго родная зямля.

МОМАНТ ШЧЫРАСЦІ

Роду нітачка несканчоная

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Цікава, дарэчы, адзначыць: сустракаемся мы з аднакурснікамі на факультэце, гаворым пра жыццё, хто і як адбыўся ў прафесіі, а разам з тым выяўляем, што кожны паступова звяртаецца да сваіх родавых каранёў. І робім выснову, што крэўная сувязь гэтая ж важная і непарыўная, як і наша студэнцкае братэрства. Хтосьці з аднакурснікаў-замежнікаў, а выучыліся з намі прадстаўнікі многіх краін, назваў тое братэрства “ніточка несканчэнна”, як кажуць палякі. Вызначэнне, падаецца мне, даволі ёмістае... І вось гэтая нітачка маіх успамінаў вядзе мяне паступова ў цяпер ужо далёкае дзяцінства...

***

Прайшло ж маё дзяцінства ў невялікім раённым гарадку Кіраўску, што ў Магілёўскай вобласці. Бацькі ўсё жыццё адпрацавалі на мясцовым ільнозаводзе. Выгадавалі, вывучылі нас, траіх дачок. І раз'ехаліся мы па свеце. Малодшая, Валянціна, апынулася ў Чэхіі, сустрэўшы свайго Мілана ў Ленінградскім дзяржуніверсітэце. Старэйшая, Тамара, жыве ў Мінску. А мяне, сярэдняю, “занесла ў Сібір”, як гаварыла наша мама, перакананая, што радкі “меня мое сердце в тревожную даль зовет” — гэта ж амаль пра мяне.

З ранняга дзяцінства і праз усё жыццё праходзяць успаміны пра бацькоўскі гармонік. Першыя ўражанні — калі тата вярнуўся з вайны. Была восень, ён ішоў ад шашы да дома, а мы з сястрой Томай, мамай і цёткай Воляй імчаліся яму насустрач. Беглі, мне здавалася, вельмі доўга, хоць ад шашы да дома зусім недалёка. Потым тата падняў мяне на рукі, сказаў: “Вялікая ты ўжо, мая маленькая!”

Так і называў мяне ўвесь час: маленькая. Пакуль не з'явілася малодшая сястра, Валечка. У крыўдзе на прыроду, што не дала яму сына, тата доўга і ўпарта, да ўсеагульнай нашай вяселасці, называў яе Ванечка.

І ў той жа вечар, як тата вярнуўся з фронту, у хаце зайграў гармонік. Мне, пяцігадовай, запомнілася: гучаў ён усю ноч. Пад ягоныя гукі-перапевы, пэўна, і заснула. Сабраліся ў асноўным суседкі і тыя нешматлікія з мужчын, хто паспеў вярнуцца. Песень тых не памятаю, ды напэўна ж былі яны ваенныя: пра дарогі франтавыя і пра тое,

Супрацоўніцы Новасібірскага цэнтра беларускай культуры — як адна дружная сям'я

што “помирать нам рановато, есть у нас еще дома дела”. І запомніўся мне тата высокім, худзенечкім, асабліва стройным у гімнасцёрцы і галіфе: такую “уніформу” насіла пераважная большасць пасляваенных мужчын.

Яшчэ карцінкі з майго ваеннага і пасляваеннага дзяцінства. “А няхай тое немцу!” — казала наша баба Алена, калі хацела выказаць моцнае абурэнне. І рашучае непрыманне чаго-небудзь. Так што немец той і чорт, як увасабленне ліха, для нас, малалетніх дзяцей, якія выраслі пасля вайны, было адно і тое ж. Між тым у маіх бабы Алены і дзед Змітра, як і ва ўсіх, хто перажыў акупацыю, быў свой рахунак “да немца”. Вайна забрала ў іх сына, фельчара па прафесіі. Мы, малыя, ведалі дзядзьку Федзю толькі па партрэце ў рамцы, які, колькі памятаю, вісеў на сцяне ў самым светлым пакоі. Гэтак жа не ведалі мы і дзядзьку Яўхіма, мамінага брата, настаўніка ў мірным жыцці. Таксама не вярнуўся з вайны. Імёны іх занесены ў раённую Кнігу Памяці. А дзед у тую вайну ўжо не ваяваў. Давялося ж яму “біць немца” яшчэ ў Першую сусветную. Для нас гэта было жаліва далёка: ну амаль як вайна 1812 года з Напалеонам! А нам казалі, што пайшоў дзед на тую вайну, калі старэйшаму сыну, майму бацьку, было ўсяго месяц. Там яго паранілі, падлячылі — дык ён ізноў ваяваў. Па маленстве, а потым па

Людміла Бяляўская (злева) з татам, дачкой і мамай

занятасці неяк не знайшлі мы часу распяць пра тое падрабязна, а цяпер ужо і раскажаць няма каму.

І яшчэ адна фраза з лексікону бабы з дзедам запомнілася нам: “А каб вас пранцы з'елі!”. Гаварылася тое ў бок наш, калі мы, унукі, надта дурэлі. Усё лета, з раніцы да вечара, таўкліся мы ў зялёным, утульным двары бабы Алены і дзед Змітра. Бо куды ж нам было падзецца, калі бацькі нашы, траіх унучак, працавалі на заводзе ў тры змены. Яшчэ трое — Ліля, Вова і Ліда — былі з Бабруйска: іх бацькі падкідвалі на лета. Развясёлая наша кампанія была прадстаўлена сама сабе, дзед жа з бабаю толькі глядзелі, каб мы не стварылі дзе шкоду. Ну а шкоды нашыя ўсё ж здараліся, і былі яны, як правіла, бяскрыўдныя. Да прыкладу, куст агрэста, што рос за хатай, мы аб'ядалі ўвесь бязлітасна, не даю-

чы зялёным ягадкам нават вырасці. Смешна сказаць, але тады ў нашы голы і думак не заходзіла пра тое, што сапраўдны агрэст — салодкі, буйны, а не тая кісляціна, якую мы, як вусені, з асаладай паглыналі “на корані”. Або згадваецца, як ліха гопнуліся мы з самаробных арэляў, напакваўшыся ў падвешанае да бэлькі карыта — проста цудам сабе рэбры не паламалі. Дзед адсцябаў рамянём тых, хто трапіўся пад гарачую руку: каб не панадна было. І тут жа ўслед ляцела вось гэтак: “А каб вас пранцы з'елі!”...

Пранцы, фрыцы, немцы... Гэтым пужалі. Мы з Томай нарадзіліся перад самай вайной, і немцаў бачылі. Сястра памятае, як хавалі яе паміж мяшкамі з бульбай, калі немцы адлоўлівалі дзяцей для адпраўкі ў Германію. Мне ж, якая сядзела на руках у мамы, яна загадвала (потым

расказвала) падціскаць ножкі: зусім маленькіх фрыцы не забіралі. А ў канцы вайны, помніцца, мы, уцякаючы ад бамбёжкі, хаваліся дзесьці ў жыце. А як пабачылі мы, што ляжыць мама побач, закрыўшы вочы, то прасілі яе не спаць, бо нам страшна. Доўга яшчэ наша мама са слязамі ўспамінала, што вочы яна заплушчвала — ад страху: каб не бачыць равучыя тыя самалёты.

Вайна для таты закончылася ў Германіі. Ён не любіў успамінаць цяжкія ваенныя будні, раненні ды шпіталь, усё больш — кароткія перадышкі, калі ўдавалася ўзяць у рукі гармонік. Франтавікі прывёз яго дадому з вайны. А яшчэ прывёз вялікі запас польскіх словаў і выразаў, паколькі, як ён казаў, давялося пастаяць у Польшчы. Вельмі нам падабалася, калі называў ён нас з сяброўкамі найначай як “паненкі”, а маму — выключна “пані Марыя”. “Ну, паскачыце, паненкі!” — казаў нам і браў гармонік. І мы ж гэтак самазабыўна скакалі!

Пазней пад дзядулеў гармонік пачала скакаць і мая маленькая дачка, адзіная сярод унукаў “паненка”, да таго ж бабуліна цэзка: Маруся, Машачка. І першую сваю песню шасцігадовая Машачка праспявала пад дзядулеў гармонік, праўда, з нейкай недзіцячай сур'ёзнасцю, нават тугой: “На тэпяходе музыка играет, / А я одна стою на берегу, / Машу рукой, а сердце замирает, / И ничего поделать не могу...”

Вось так і адплывалі паціху, думаю цяпер, у далеч вечную і бераг майго дзяцінства, і ўтульны дварык, і мае дарагія бацькі... А трапяткі, кранальны галасок маёй дачушкі захаваліся ў нас на магнітафоннай стужцы.

...Пад татаў гармонік паспеў паскакаць і яго маленькі сібірскі праўнук Вадзім. Нашу хату на той час ужо знеслі, а бацькі мае паспелі пажыць і ў добраўпарадкаванай кватэры новай шматпавярхоўкі. А цяпер асірацеў і той дом, і гармонік. Марыі Дзмітраўны не стала ў 2008-м, калі было ёй 97 гадоў. А муж яе, Уладзімір Дзмітрыевіч Бяляўскі, адышоў да сваіх франтавых таварышаў у 2010-м, у 96. Як бачым, былі нашы бацькі доўгажыхарамі, пражылі сумленнае нялёгкае жыццё. І цяпер ужо наш абавязак — дзяцей, унукаў і праўнукаў — захоўваць традыцыі нашай працавітай сям'і, нашага беларускага роду.

Людміла Бяляўская,
Новасібірскі цэнтр беларускай культуры

СТАСУНКИ

Сардзінія купалася ў музыцы

Прыгожы падарунак да праваслаўнага Раства Хрыстова для шматлікай дыяспары постсавецкай прасторы на востраве Сардзінія зрабіў квартэт “Music Kvatro” з Бабруйска

Для жыхароў горада Кальяры, сталіцы італьянскага вострава Сардзінія, канцэрты ад беларускіх артыстаў на праваслаўнае Раство — гэта ўжо традыцыя. Летась у нас выступала салістка Брэсцкай абласной філармоніі Жанна Версо ў суправаджэнні ансамбля “Рапсодыя”. А раней сардзінца сустракалі танцораў заслужанага калектыву Беларусі “Харошкі”. Першы ж такі канцэрт на праваслаўнае Рас-

тво, з удзелам беларускіх творчых гуртоў, адбыўся ў 2010-м.

Сёлета ж у кальярскім тэатры “Auditorium Comunale” з праграмай “Феерыя гукаў на Раство” выступіў квартэт “Music Kvatro” з Бабруйска. Удзельніцаў і гасцей свята віталі прадстаўнікі Прэзідыума Аўтаномнага рэгіёна Сардзінія і Мэрыі горада Кальяры, а таксама Праваслаўнай царквы Маскоўскага Патрыярхата і Каталіцкай царквы. Пад час канцэрта гучалі творы ў розных стылях і жанрах: славянская народная музыка, класіка ў сучаснай апрацоўцы, эстрадна-джазавыя кампазіцыі.

У складзе квартэту — салістка Вольга Аўсейка, вакаліст і скрыпач

Сяргей Мітчанкаў, кантрабасіст Валеры Наркевіч, піяніст і ўдарнік Яўген Гіршын. Творчы шлях гурта пачаўся ў 2010 годзе: тады музыкі аб'ядналіся ў калектыв “Канифоль-джаз”, які не раз удзельнічаў у Міжнародным джазавым фестывалі-конкурсе “JAZZfontanas” у літоўскім Панявежысе. З прыходам у квартэт таленавітай вакалісткі Вольгі Аўсейкі рэпертуар пашырыўся. Да джазавай музыкі дадаліся сучасныя папулярныя кампазіцыі, апрацоўкі народных мелодый розных краін: беларускія, рускія, яўрэйскія.

Беларускія артысты прадставілі сваю канцэртную праграму і ў Кальяры, і ў Сасары, другім па

Квартэт “Music Kvatro” з Бабруйска

колькасці насельніцтва горадзе на востраве, а таксама ў Іглезіясе: ён стаў летась у кастрычніку горадам-пабрацімам Бабруйска. Святочныя імпрэзы праходзілі пад апекай Ганаровага консульства Беларусі ў

Кальяры, пры падтрымцы Фонду Сардзініі, гарвыканкама Бабруйска.

Джузэпэ Карбоні,
Ганаровы консул Беларусі ў г. Кальяры — рэгіён Сардзінія, Італія

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Сяброўская шапка эстонцаў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Увесну ж мы аб'явілі Міжнародны конкурс дзіцячага малюнка "Вершы Пімена Панчанкі ў фарбах". Спачатку дзеці, падлеткі з розных краін чыталі вершы, знаёміліся з творчасцю паэта ў перакладах (а беларусы — і ў арыгінале), а потым у малюнках выказвалі свае думкі, уражанні. Мы, вядома ж, ладзілі такія чытанні, абмеркаванні, дадаткова расказвалі пра творцу, нашу Бацькаўшчыну. І пашыралі рознымі шляхамі геаграфію конкурсу, інфармацыю пра яго. Урэшце ж на конкурс, які праводзіўся па трох катэгорыях (5-8, 9-12 і 13-16 гадоў), паступіла 56 работ дзяцей розных узростаў з шасці краін: гэта Эстонія, Расія, Беларусь, Італія, Іспанія ды Латвія. Творы выкананы ў розных колеравай гаме і тэхніках.

Падводзілі мы вынікі, узнагароджвалі ўдзельнікаў і пераможцаў конкурсу 15 верасня ў святочна-ўрачыстай абстаноўцы ў Таліне, у Цэнтры культуры Нымме: на музычна-паэтычнай вечарыне, прысвечанай 100-годдзю Пімена Панчанкі. Тады ж праходзілі Дні беларускай культуры ў Эстоніі, на якія мы запрасілі гасцей з Беларусі ды Латвіі. З Мінска, з

Зборнік вершаў Пімена Панчанкі, выдадзены ў Таліне

Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры прыехалі ягоны дырэктар Дзмітры Яцкевіч і загадчыца навукова-экспазіцыйнага аддзела Вольга Гулева. Яны прывезлі з сабой перасоўную выставу "Пімен Панчанка. Кніга вандраванняў і любові..."

Присутным вітаў Амбулсатар Беларусі ў Эстоніі Анатоль Сцёпунь, по-

тым сябры з Бацькаўшчыны адкрылі, прэзентавалі прывезеную імі выставу. А яшчэ была ў нас разгорнута і выстава дзіцячых малюнкаў "Вершы Пімена Панчанкі ў фарбах". Прызнаюся: мне, як арганізатару конкурсу, вельмі было прыемна яе адкрываць. Да таго ж нам удалося выпусціць да юбілею класіка зборнік "Вершы Пімена Панчанкі ў фарбах": у яго ўвайшлі працы ўсіх удзельнікаў выставы. Выдадзена кніга эстонскай суполкай "Радзіма" пры падтрымцы Міністэрства культуры Эстоніі, Фонду інтэграцыі ды міграцыі "Нашыя людзі", праграмы "Tallinna Kodurahuprogramm". Пераможцы ў трох намінацыях, а таксама члены журы конкурсу былі ўшанаваныя ганаровымі граматамі Амбулсатара Беларусі ў Эстоніі. Потым арганізатары конкурсу з ЦНК "Радзіма" ўручылі падзячныя лісты, сувеніры і ўсім удзельнікам конкурсу, выкладчыкам-кіраўнікам. У дар нашай беларускай нядзельнай школы "Буслікі", якая дзейнічае пры таварыстве "Радзіма" ў Таліне, Амбулсатара Беларусі перадала дзіцячыя кнігі на беларускай мове.

У музычнай частцы вечарыны выступілі госці з Беларусі: то былі фальклорны гурт "Чарот" (кіраўніца Юлія Бажок) і ансамбль "Граміцы" Беларускага дзяржуніверсітэта культуры і мастацтваў (мастацкі кіраўнік прафесар Уладзімір Зяневіч). Выступалі таксама супляменнікі з латвійскага Даўгаўпілса: трыя Беларускага культурна-асветніцкага таварыства "Уздым". Навучэнцы нашай школы "Буслікі" чыталі вершы юбіляра.

Ніна Пээрна — ініцыятар і арганізатар конкурсу малюнкаў

Знакавай падзеяй было і прачытанне знакамітага верша Пімена Панчанкі "Шапка эстонца" ў перакладзе на эстонскую мову, зробленым салісткай ансамбля "Дзяўчаты". А потым госці з удзельнікамі вечарыны дэгуставалі стравы нацыянальнай беларускай кухні.

Наступным днём, 16 верасня, прадоўжыліся Дні беларускай культуры "Беларускі калейдаскоп": сяброў Беларусі сабраў святочны канцэрт у Цэнтры рускай культуры Таліна. Былі на яго запрошаны і талінцы, і госці сталіцы. Там жа размясцілася выстава Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры "Пімен Панчанка — 100". Сярод гасцей былі супрацоўнікі

беларускай дыяспіі, члены іх сем'яў, прадстаўнікі беларускіх суполак Эстоніі з гарадоў Йыхві, Пярну, Маарду, а таксама эстонскіх СМІ.

Так прайшлі ў нас Дні беларускай культуры, а юбілейныя імпрэзы прадоўжыліся, калі выстава "Пімен Панчанка. Кніга вандраванняў і любові..." адправілася ў вандроўку па школах Эстоніі. За два месяцы пабывала ў чатырох школах. Выставай зацікавілася і Цэнтральная бібліятэка Таліна. Там 1 снежня мы яе адкрывалі, прэзентавалі ў бібліятэцы замежнай літаратуры (арганізатар — ЦНК "Радзіма"), былі прадстаўнікі Амбулсатара Беларусі ў Эстоніі з сем'ямі, Беларускага радыё

"Бацькаўшчына" канала Радыё 4 у Эстоніі, тэлебачання. На гэты раз ужо я праводзіла экскурс па творчасці паэта. І аповед пра кожны з яго жыццёвых этапаў суправаджаўся чытаннем вершаў, і песні на вершы Пімена Панчанкі гучалі — стараўся ансамбль "Дзяўчаты" Беларускага цэнтры вучобы і развіцця EVA-Studiorum. А вершы чыталі вучні нашай школы "Буслікі", навучэнцы эстонскіх школ і выкладчыкі. Вельмі цікава, дарэчы, прагучаў верш "Кони" з вуснаў настаўніцы Вольгі Таліс, якая ўпершыню ў жыцці паспрабавала гаварыць па-беларуску. Мы падарылі бібліятэцы зборнік "Вершы Пімена Панчанкі ў фарбах". Выстава працавала ў бібліятэцы да Новага года.

Нам не раз даводзілася чуць у юбілейны год: малайцы, беларусы! Эстонцам падабаецца, што 100-я ўгодкі беларуса Пімена Панчанкі, адзначаюцца і ў Эстоніі, у Таліне, дзе ён нарадзіўся. І цяпер, мяркую, радкі з "Шапкі эстонца", хрэстаматыйнага верша, па-ранейшаму спрыяюць культурнай супрацы паміж нашымі народамі. Перачытайце, дарэчы, калі хто забыўся. Верш і сёння — актуальны, ён пра сяброўства і ўзаемадапамогу паміж людзьмі розных нацыянальнасцяў. Пачынаецца радкамі: "Ні шторму, ні буры тады не было, / Калі нарадзіўся я ў Таліне. / Звычайнае сонца звычайны ўзышло / Пасля гадзіны святальнай..." А заканчваецца: "Я славіў каханне, паходы, баі, / Гарачае роднае сонца. / Хай будзе ж праслаўлена вершам маім / І простая шапка эстонца". Мы ж цяпер можам смела дадаць, што тая "простая шапка" была і шапкаю міласэрнасці, спагадлівасці, сяброўства.

Ніна Пээрна, старшыня Беларускага цэнтры вучобы і развіцця EVA-Studiorum, Эстонія

СУСТРЭЧЫ

Рамантычная паэзія ў Калядную пару

Перад Калядамі ў латышскім горадзе Ліваны сустракалі беларускага паэта Станіслава Валодзьку

Каляды, як і перакалядная пара — гэта, як вядома, час рамантычна-паэтычны. Вось і вырашылі мы запрасіць у госці паэта, творчасць якога даўно любім: Станіслава Валодзьку. Акрамя нас, госця з Даўгаўпілса, як і прыхільнікаў ягонай творчасці, у Ліванскім культурным цэнтры сустракалі пахі яловых галінак, водары ад запаленых свечак... Карацей, усё настрайвала на паэтычны лад.

Станіслаў напісаў нямала вершаў, прычым шэраг іх пакладзены на музыку. Песні тыя выконваюць беларускія

Станіслаў Валодзька гасцюе ў Ліванах

гурты Латвіі, Літвы, Эстоніі, гучаць яны і ў Беларусі. А яшчэ паэт пераставае латышскія народныя і аўтарскія песні на беларускую мову. А "песенна-паэтычны дыялог" надзвычай важны для пашырэння духу паразумнення, сяброўства паміж латышамі і беларусамі, паміж краінамі-суседкамі Латвіі і Беларусі.

Мы згадвалі цікавыя моманты з біяграфіі паэта, гаварылі пра кірункі ягонай творчасці, слухалі вершы ў аўтарскім выкананні. Чыталі вершы госця-земляка і ўдзельнікі ансамбля "Узоры" ліванскага Славянскага таварыства, прычым выбіралі тое, што каму больш па душы. Яшчэ разважалі, што ўмець складваць вершы, нешта

рыфмаваць — гэта ж толькі адзін са складнікаў паэтычнага таленту. А ў аснове яго звычайна ёсць вялікая праца душы творцы, яе здольнасць чуіна ўспрымаць як павевы часу, так і шэпты Прыроды, Сусвету, гарманізаваць і ў словах перадаваць свае перажыванні. Пры тым паэту важна ўмець знаходзіць незачэртныя словы, вобразы, свежыя спалучэнні гукаў... Звычайна такія душэўныя адметнасці робяць паэта чулівым, вельмі ўспрымальным — і ранімым. Але ж дзякуючы сваёй творчасці ў паэту ёсць магчымасць самарэалізавацца, знайсці сяброў, душы якіх з паэтавай — у сугуччы. І, творчы гармонію ў прастору, знаходзіць "свой голас" у грамадскім хоры.

Чытанне вершаў чаргавалася з песнямі на словы Станіслава Валодзькі. Выконваў іх пад гітару Яўген Пашкевіч ("В твой день рождения" і "Признание"). А мясцовы ансамбль "Узоры" (мастацкая кіраўніца Яніна Юзэфовіч) спяваў "Касцёр для дваіх"

і перакладзеную госцем на беларускую мову вядомую Калядную песню "Ціхая ноч". Сустрэча праходзіла ў цёплых, па-сямейнаму сардэчных варунках, з абменам думкамі, уражаннямі, меркаваннямі, а таксама пажаданнямі.

Такія паэтычна-рамантычныя сустрэчы, на мой погляд, вельмі важныя для паўнацэннага жыцця ў беларускіх асяродках замежжа. Ну не заўсёды ж патрэбны вялікія зборы людзей, як на фестывалі Купалле: беларускай душы даспадобы і ціхая камернасць вясковых вячорак, Калядных вечароў з іх патэмнасцю. І мы вельмі рады, што дзякуючы Станіславу Валодзьку змаглі "сагрэцца душами": такім паэтам-беларусам ганарымся мы, ім ганарыцца можа і ўся Беларусь. Праз газету выказваем яму вялікую ўдзячнасць, жадаем моцнага здароўя, далейшага імкнення ды энергіі тварыць дабро, ствараць новыя цудоўныя вершы!

Лідзія Зноўтыня, старшыня Славянскага таварыства "Узоры", г. Ліваны, Латвія